

der ikke sker alverdens meget. Det gælder, når de nationale overenskomster dekretorer medbestemmelse for alt og alle, når universitetet efter statsligt direktiv skal organiseres som en moderne virksomhedskoncern, og når der dekretorer virksomhedsplanlægning og do. regnskab på universiteterne. I det første tilfælde udløstes en række undvigelsesmanøvrer, i de andre en række symbolske tilpasninger, som ikke havde noget stort adfærdsmæssigt indhold.

Men undvigelserne slår også igennem, når det går op for de højere magter, at ressourcerne mellem de forskellige fag måske ikke er fordelt helt rimeligt. Det udløser forhandlinger og tovtrækkerier, herunder en del analyser, som knap nok er i stand til at flytte så meget som en eneste stilling. Det korte af det lange er derfor, at universiteternes ledelse, administration og medarbejdere udviser præcis den strategiske adfærd, som politologer og økonomer ville forvente af alle andre aktører, der blev placeret i samme situation.

Samtidig demonstrerer bogens forfattere ganske overbevisende, hvordan disse strategiske tolkninger går i spand med såvel et kulturelt som et symbolsk perspektiv. Også der er bogen interessant. Den er nemlig i sit oplæg så norsk som nogen politologisk analyse. Hvert kapitel indledes med en bred præsentation af de analytisk-teoretiske perspektiver, som kan anlægges - det vil i en norsk sammenhæng sige de just nævnte. Men til forskel fra en del anden norsk politologi, drages der her empirisk forankrede konklusioner på basis af de tre perspektiver. Det gør bogen læseværdig for andre end de dekaner og bureaukrater, som har gjort universitetsadministration til en levevej. Rasmussens og Jakobsens bog har ikke samme forskningsmæssige forankring.

Der er tale om en række foredrag, der har været holdt ved et seminar. Det fratager den dog langt fra læseværdighed. Således er ikke mindst Björn Wittrocks fylde, kyndige og meget veloplagte kapitel om det moderne universitets forandringer den halve bog værd.

Jørgen Grønnegård Christensen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Pierre Bourdieu, *Af praktiske grunde. Omkring teorien om menneskelig handling*, København: Hans Reitzels Forlag A/S, 1997, 254 s., kr. 250,00.

Den franske sociolog Pierre Bourdieu er efter nogle års pause igen flittigt læst inden for det humanistiske og samfundsvidenskabelige område. Bogen består af en række forelæsninger, som primært er holdt på universiteter uden for Frankrig. Da Bourdieus udgangspunkt og tilgang ofte er yderst fransk har forelæsningerne for dette ikke-franske publikum tvunget ham til yderligere at argumentere for og understrege den universielle gyldighed, der formodentlig er hele omdrejningspunktet for Bourdieus sociologiske teorier og modeller.

Forelæsningerne omfatter følgende emner: Det sociale rum, fordelingen og reproduktionen af den kulturelle kapital, videnskaben om kunst og kultur, staten og bureaukratiet, egeninteresse som baggrund for menneskelig handling og de symbolske goders økonomi. Til de fleste forelæsninger har Bourdieu så tilføjet et tilæg, der ofte på fortrinlig vis supplerer forelæsningsemnet.

Bourdieu finder det både nødvendigt og legitimt at indføre begreberne socialt

der ikke sker alverdens meget. Det gælder, når de nationale overenskomster dekretorer medbestemmelse for alt og alle, når universitetet efter statsligt direktiv skal organiseres som en moderne virksomhedskoncern, og når der dekretes virksomhedsplanlægning og do. regnskab på universiteterne. I det første tilfælde udløstes en række undvigelsesmanøvrer, i de andre en række symbolske tilpasninger, som ikke havde noget stort adfærdsmæssigt indhold.

Men undvigelserne slår også igennem, når det går op for de højere magter, at ressourcerne mellem de forskellige fag måske ikke er fordelt helt rimeligt. Det udløser forhandlinger og tovtrækkerier, herunder en del analyser, som knap nok er i stand til at flytte så meget som en eneste stilling. Det korte af det lange er derfor, at universiteternes ledelse, administration og medarbejdere udviser præcis den strategiske adfærd, som politologer og økonomer ville forvente af alle andre aktører, der blev placeret i samme situation.

Samtidig demonstrerer bogens forfattere ganske overbevisende, hvordan disse strategiske tolkninger går i spand med såvel et kulturelt som et symbolsk perspektiv. Også der er bogen interessant. Den er nemlig i sit oplæg så norsk som nogen politologisk analyse. Hvert kapitel indledes med en bred præsentation af de analytisk-teoretiske perspektiver, som kan anlægges - det vil i en norsk sammenhæng sige de just nævnte. Men til forskel fra en del anden norsk politologi, drages der her empirisk forankrede konklusioner på basis af de tre perspektiver. Det gør bogen læseværdig for andre end de dekaner og bureaukrater, som har gjort universitetsadministration til en levevej. Rasmussens og Jakobsens bog har ikke samme forskningsmæssige forankring.

Der er tale om en række foredrag, der har været holdt ved et seminar. Det fratager den dog langt fra læseværdighed. Således er ikke mindst Björn Wittrocks fylde, kyndige og meget veloplagede kapitler om det moderne universitets forandringer den halve bog værd.

Jørgen Grønnegård Christensen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Pierre Bourdieu, *Af praktiske grunde. Omkring teorien om menneskelig handling*, København: Hans Reitzels Forlag A/S, 1997, 254 s., kr. 250,00.

Den franske sociolog Pierre Bourdieu er efter nogle års pause igen flittigt læst inden for det humanistiske og samfundsvidenskabelige område. Bogen består af en række forelæsninger, som primært er holdt på universiteter uden for Frankrig. Da Bourdieus udgangspunkt og tilgang ofte er yderst fransk har forelæsningerne for dette ikke-franske publikum tvunget ham til yderligere at argumentere for og understrege den universielle gyldighed, der formodentlig er hele omdrejningspunktet for Bourdieus sociologiske teorier og modeller.

Forelæsningerne omfatter følgende emner: Det sociale rum, fordelingen og reproduktionen af den kulturelle kapital, videnskaben om kunst og kultur, staten og bureaukratiet, egeninteresse som baggrund for menneskelig handling og de symbolske goders økonomi. Til de fleste forelæsninger har Bourdieu så tilføjet et tilæg, der ofte på fortrinlig vis supplerer forelæsningsemnet.

Bourdieu finder det både nødvendigt og legitimt at indføre begreberne socialt

rum og magtens felt i sociologiens ordforråd. Indbygget i begrebet rum ligger princippet om en relationel forståelse af den sociale verden. Socialvidenskaberne bør ifølge Bourdieu ikke konstruere klasser, men derimod det sociale rum som er alle samfunds fremtrædelsesform. For Bourdieu er det essentielt at pointere, at socialvidenskaben i hvert enkelt tilfælde konstruerer og synliggør det differentieringsprincip, der kan sætte én i stand til teoretisk at genskabe det sociale rum, man har observeret empirisk. Strukturen i det sociale rum er ikke uforanderlig – den er afstemt og determineret af forskellige former for magt og kapital. Dette lægger grunden til en dynamisk analyse af, hvordan de aktive magt- og kapitalformers fordelingsstruktur reproduceres og transformeres.

Det sociale rum består af forskellige felter som det politiske felt, det videnskabelige felt, det kulturelle felt, det filosofiske felt osv. Et tegn på, at der er opstået et felt er, når der optræder konservatorer, som begynder at foretage notater, arkivere skitser og manuskripter, retter i dem og tyder dem, og når personer med position inden for feltet relaterer til værker og værdier inden for feltet. I feltet foregår der en kamp mellem de forskellige agenter, der kæmper med forskellige midler til rådighed og med forskellige mål alt afhængigt af deres position i feltets magtstruktur, hvorved de enten bidrager til at bevare eller forandre denne struktur.

Magtens felt er et specielt felt, hvor styrkeforholdet mellem agenternes forskellige kapitalformer bestemmes. De agenter, der er i besiddelse af tilstrækkelige kapitalformer inden for feltet, vil opnå en dominerende position i feltet. I feltet foregår der således en kamp mellem de personer, der har en position i feltet og de, der foretager en positionering

med det formål at opnå en position. En væsentlig forudsætning for positionering i feltet er, at man har den rette disponering, dvs. at man kender til feltets tradition, værdier, værker og produkter – altså at man har den rigtige felthabitus.

I takt ved den voksende interesse for Bourdieus arbejder er spørgsmålet om, hvordan man skal opfatte habitusbegrebet og feltteorien bluset op. Diskussionen vedrørende habitusbegrebet går på, i hvor stor udstrækning disponering er afgørende for position og positionering i feltet. Hvis det er sådan, at Bourdieu mener, at en disponering er en forudsætning for adgang til feltet, vil de dominerende i overvejende grad reproducere sig selv og foretage transformeringen inden for feltet og derved holde andre ude, mens andre mener, at habitus ikke er en teori, der primært taler om betydningen af disponering.

Hvad angår feltteorien, brydes man om, hvorvidt den skal opfattes som en almen og universiel teori om at alle sociale fænomener kan og bør ses som en del af en større specifik feltsammenhæng. Nærværende bog kan ikke alene afgøre disse tvister – det kan formodentlig kun et grundigt studium af hele Bourdieus forfatterskab.

Til sidst skal fremhæves to forelæsnings. Dels en forelæsning om hvordan uddannelsessystemet bidrager til at reproducere fordelingen af den kulturelle kapital, og dels en forelæsning om staten og det bureaukratiske felts opkomst og struktur. Her er feltteorien og habitusbegrebet anvendt på overbevisende måde.

Stig F. Sørensen
Institut for Statskundskab
Københavns Universitet